

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 31. maja 2018*

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Nepošteni pogoji v potrošniških pogodbah – Direktiva 93/13/EGS – Člen 7(1) – Posojilne pogodbe, izražene v tuji valuti – Nacionalna zakonodaja, ki določa posebne postopkovne zahteve za ugovor nepoštenosti – Načelo enakovrednosti – Listina Evropske unije o temeljnih pravicah – Člen 47 – Pravica do učinkovitega sodnega varstva“

V zadevi C-483/16,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Fővárosi Törvényszék (sodišče v Budimpešti – glavno mesto, Madžarska) z odločbo z dne 29. avgusta 2016, ki je na Sodišče prispela 6. septembra 2016, v postopku

Zsolt Sziber

proti

ERSTE Bank Hungary Zrt,

ob udeležbi

Mónike Szeder,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi M. Ilešič, predsednik senata, A. Rosas, sodnik, C. Toader, A. Prechal (poročevalka), sodnici, in E. Jarašiūnas, sodnik,

generalni pravobranilec: N. Wahl,

sodni tajnik: I. Illéssy, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 24. oktobra 2017,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za ERSTE Bank Hungary Zrt. T. Kende in P. Sonnevend, odvetnika,
- za madžarsko vlado M. Z. Fehér, agent,
- za Evropsko komisijo A. Cleenewerck de Crayencour in A. Tokár, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 16. januarja 2018

* Jezik postopka: madžarščina.

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 169 PDEU, členov 20, 21, 38 in 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina), člena 7(1) in (2) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288) v povezavi s členom 8 te direktive ter uvodne izjave 47 Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS (UL 2008, L 133, str. 66, in popravki v UL 2009, L 207, str. 14, UL 2010, L 199, str. 40, in UL 2011, L 234, str. 46).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Zsoltom Szibrom in družbo ERSTE Bank Hungary Zrt. (v nadaljevanju: ERSTE Bank) glede predloga za ugotovitev nepoštenosti nekaterih določil v posojilni pogodbi, sklenjeni za pridobitev stanovanja, ki je bila izplačana in se je odplačevala v madžarskih forintih (HUF), vendar je bila knjižena v švicarskih frankih (CHF) na podlagi menjalnega tečaja, ki je veljal na dan plačila.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 87/102/EGS

- 3 V skladu s členom 2(1)(a) Direktive Sveta z dne 22. decembra 1986 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi s potrošniškimi krediti (87/102/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 1, str. 326) se ta direktiva ne uporablja za kreditne pogodbe ali pogodbe, ki obljublajo odobritev kredita, ki je namenjen predvsem za nakup ali ohranitev lastninskih pravic na zemljišču ali na obstoječi ali načrtovani zgradbi.

Direktiva 93/13

- 4 V štiriindvajseti uvodni izjavi Direktive 93/13 je navedeno:
„[...] [S]odišča ali upravni organi držav članic [morajo imeti] na voljo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nedovoljenih [nepoštenih] pogojev v potrošniških pogodbah“.
- 5 Člen 6(1) Direktive 93/13 določa:
„Države članice določijo, da nedovoljeni [nepošteni] pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nedovoljenih [nepoštenih] pogojev.“
- 6 Člen 7(1) te direktive določa:
„Države članice zagotovijo, da v interesu potrošnikov in konkurentov obstajajo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nedovoljenih [nepoštenih] pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki.“

Direktiva 2008/48

7 Člen 2(2)(a) Direktive 2008/48 določa:

„Ta direktiva se ne uporablja za:

- (a) kreditne pogodbe, zavarovane s hipoteko ali z drugim primerljivim poroštvom, ki se običajno uporablja v državi članici za nepremično premoženje, oziroma zavarovane s pravico v zvezi z nepremičnim premoženjem“.

Madžarsko pravo

Prejšnji civilni zakonik

8 Člen 239/A(1) Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (zakon št. IV iz leta 1959 o civilnem zakoniku) v različici, ki je veljala do 14. marca 2014 (v nadaljevanju: prejšnji civilni zakonik), je določal:

„Stranke lahko na sodišče vložijo tožbo za ugotovitev ničnosti pogodbe ali katerega od njenih določil (delna ničnost), ne da bi morale hkrati predlagati, da se ugotovijo pravne posledice te ničnosti.“

Civilni zakonik

9 Člen 6:108 Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (zakon št. V iz leta 2013 o civilnem zakoniku), ki velja od 15. marca 2014 (v nadaljevanju: civilni zakonik), določa:

„1. Nobena pravica ne sme temeljiti na nični pogodbi niti se ne sme zahtevati izpolnitve take pogodbe. Na podlagi predloga ene od strank v tem smislu sodišče ugotovi ostale pravne posledice ničnosti, pri čemer upošteva določbe o zastaranju in priposestvovanju.

2. Stranke lahko na sodišče vložijo tožbo za ugotovitev ničnosti pogodbe ali katerega od njenih določil (delna ničnost), ne da bi morale hkrati predlagati, da se ugotovijo pravne posledice te ničnosti.

3. Sodišče se lahko izreče o pravnih posledicah ničnosti, pri čemer se lahko oddalji od predlogov strank, vendar pa ne sme uporabiti rešitve, ki ji nasprotujeta obe stranki.“

Zakon DH 1

10 Člen 1(1) Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (zakon št. XXXVIII iz leta 2014 o ureditvi konkretnih vprašanj v zvezi z odločbo Kúria (vrhovno sodišče, Madžarska) o poenotenju sodne prakse na področju posojilnih pogodb, ki jih finančne institucije sklenejo s potrošniki, v nadaljevanju: zakon DH 1), določa:

„Ta zakon se uporablja za posojilne pogodbe, sklenjene s potrošniki med 1. majem 2004 in začetkom veljavnosti tega zakona. V tem zakonu se pogodba šteje za potrošniško posojilno ali posojilno pogodbo ali pogodbo o finančnem lizingu v tuji valuti (vezana na tujo valuto ali izražena v tuji valuti in odplačljiva v HUF) ali v HUF, sklenjeno med finančno institucijo in potrošnikom, če vsebuje standardne pogodbene pogoje ali kakršen koli pogodbeni pogoj, ki ni bil predmet posamičnih pogajanj, v smislu člena 3(1) ali člena 4(1).“

11 Člen 3(1) in (2) zakona št. DH 1 določa:

„1. V potrošniških posojilnih pogodbah so nična tista določila (razen pogodbenih določil, ki so bila dogovorjena posamično), v skladu s katerimi lahko finančna institucija pri izplačilu sredstev, odobrenih za pridobitev predmeta posojila ali lizinga, uporabi nakupni tečaj, pri odplačilu dolga pa prodajni tečaj oziroma uporabi drug menjalniški tečaj kot tisti, ki je določen za izplačilo posojila.

2. Nični pogoj, katerega ničnost je ugotovljena na podlagi odstavka 1, se nadomesti z določilom – brez poseganja v določbe odstavka 3 – da se tako za izplačilo sredstev, določenih v tuji valuti, kot za njihovo odplačilo (vključno s plačilom obrokov in vseh stroškov, taks in provizij, določenih v tuji valuti) uporabi uradni menjalni tečaj madžarske nacionalne banke.“

12 Člen 4 navedenega zakona določa:

„1. Pri potrošniških posojilnih pogodbah, ki vključujejo možnost enostranske spremembe pogodbe, se štejejo za nepoštena tista določila, ki so del navedene pogodbe (razen tistih, ki so bila dogovorjena posamično) in omogočajo enostransko zvišanje obresti ali enostransko zvišanje stroškov [...]

2. Pogodbeno določilo, na katero se nanaša odstavek 1, je nično, če finančna institucija ne začne pravnega postopka [...] ali če je sodišče zavrnilo tožbo ali je ustavilo postopek, razen če je mogoče v zvezi z zadevnim pogodbenim določilom začeti pravdni postopek [...], pa se to bodisi ni zgodilo bodisi se je, pa sodišče ni ugotovilo ničnosti pogodbenega določila v skladu z odstavkom 2a.

2a. Pogodbeno določilo, na katero se nanaša odstavek 1, je nično, če sodišče ugotovi, da je nično na podlagi posebnega zakona s področja obračuna, v pravnem postopku, ki ga je v javnem interesu začel nadzorni organ.

3. V primerih, na katere se nanašata odstavka 2 in 2a, finančna institucija izvede obračun v zvezi s potrošnikom pod pogoji, določenimi s posebnim zakonom.“

Zakon DH 2

13 Člen 37, od (1) do (3), Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (zakon št. XL iz leta 2014 o pravilih na področju obračuna, na katera se sklicuje zakon št. XXXVIII iz leta 2014 o ureditvi konkretnih vprašanj v zvezi z odločbo Kúria (vrhovno sodišče) o poenotenju sodne prakse na področju posojilnih pogodb, ki jih finančne institucije sklenejo s potrošniki, in nekaterih drugih določbah; v nadaljevanju: zakon DH 2) določa:

„1. V zvezi s pogodbami, za katere velja ta zakon, lahko stranke sodišču predlagajo, naj ugotovi ničnost pogodbe ali katerega od njenih določil (v nadaljevanju: delna ničnost) – ne glede na razloge za navedeno ničnost – samo če predlagajo še, da se ugotovijo pravne posledice ničnosti, in sicer, ugotovitev veljavnosti pogodbe ali njenih učinkov do trenutka, ko se sprejme odločba. Če takega predloga ni, in sicer po tem, ko je bila dana priložnost za dopolnitev, vendar neuspešno, predlog ni dopusten, ne da bi se o zadevi odločalo meritorno. Če stranke predlagajo, naj se ugotovijo pravne posledice ničnosti celotne pogodbe ali delne ničnosti, morajo prav tako navesti, katero pravno posledico mora sodišče uporabiti. Kar zadeva pravne posledice, morajo stranke podati izrecen predlog, ki vsebuje določen znesek in ki prav tako vključuje obračun, ki sta ga stranki izvedli.

2. Ob upoštevanju določb odstavka 1 je treba v zvezi s pogodbami, za katere velja ta zakon, v skladu z določbami člena 239/A(1) prejšnjega civilnega zakonika ali člena 6:108(2) civilnega zakonika, če so izpolnjeni pogoji, tožbo razglasiti za nedopustno, ne da bi se vabile stranke v postopkih, ki tečejo in so

uvadeni za ugotovitev ničnosti celotne pogodbe ali delne ničnosti pogodbe, ali te postopke ustaviti. Tožba se ne razglasi za nedopustno, ne da bi se vabile stranke, oziroma se postopek ne ustavi, če stranka poleg predloga, da se ugotovi ničnost celotne pogodbe ali delna ničnost pogodbe, poda še drug predlog; v takem primeru se šteje, da ne vztraja pri predlogu za ugotovitev ničnosti. Tako se postopa tudi v zadevah, ki se nadaljujejo po prekinitvi.

3. Če v postopku, ki teče, tožbe ni več mogoče razglasiti za nedopustno, ne da bi se vabile stranke, je treba postopek ustaviti, če stranka v svoji tožbi (oziroma po potrebi v nasprotni tožbi) v tridesetih dneh po vročitvi zahteve po dopolnitvi ne predlaga, naj sodišče ugotovi pravne posledice delne ničnosti pogodbe ali ničnosti celotne pogodbe, ter ne navede, katero pravno posledico je treba uporabiti. Postopek se ne ustavi, če stranka poleg predloga, da se ugotovi ničnost celotne pogodbe ali delna ničnost pogodbe, poda še drug predlog; v takem primeru se šteje, da ne vztraja pri predlogu za ugotovitev ničnosti.“

14 Člen 37/A(1) zakona DH 2 določa:

„Sodišče, da bi določilo pravne posledice ničnosti, z uporabo določb s področja obračuna, določenih v tem zakonu, določi plačilne obveznosti strank, pri čemer za podlago vzame podatke iz revidiranega obračuna v skladu s členom 38(6).“

15 Člen 38(6) navedenega zakona določa:

„Obračun se šteje za revidiran, če:

- (a) se v roku, določenem s tem zakonom, potrošnik v zvezi z izvedenim obračunom ni pritožil pri finančni instituciji oziroma ni podal pritožbe, v kateri trdi, da finančna institucija ni izvedla navedenega obračuna,
- (b) v roku, določenem s tem zakonom, potrošnik ni začel postopka pri finančni arbitražni komisiji,
- (c) v roku, določenem s tem zakonom, niti potrošnik niti finančna institucija nista začela nepravdnega postopka iz člena 23(1) niti pravnega postopka iz člena 23(2) tega zakona;
- (d) je odločba, s katero se je končal nepravdni postopek iz člena 23(1) ali pravdni postopek iz člena 23(2), ki ju je začel potrošnik ali finančna institucija, postala pravnomočna.“

Zakon DH 3

16 V skladu s členom 3(1) az egyes fogyasztói kölcsönszerződéssek devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (zakon št. LXXVII iz leta 2014 o ureditvi različnih vprašanj v zvezi s spremembo valute potrošniških posojilnih pogodb in v zvezi s predpisi s področja obresti, v nadaljevanju: zakon DH 3), določa:

„Potrošniške posojilne pogodbe se s tem zakonom spremenijo v skladu z njegovimi določbami.“

17 Člen 10 zakona DH 3 določa:

„Pri pogodbah o hipotekarnem kreditu v tuji valuti ali z valutno klavzulo mora finančna institucija, ki je upnik, v roku za izpolnitev obveznosti obračuna v skladu z zakonom [DH 2] dolg, ki obstaja na podlagi pogodbe o hipotekarnem kreditu v tuji valuti ali z valutno klavzulo, oziroma skupni dolg, ki izvira iz navedene pogodbe (vključno z obrestmi, taksami, provizijami in stroški, zaračunanimi v tuji valuti), pri

čemer se oba dolga določita na podlagi obračuna, izvedenega v skladu z zakonom [DH 2], pretvoriti v terjatev v HUF po tistem od teh menjalnih tečajev za zadevno valuto, ki je za potrošnika na referenčni datum najugodnejši (v nadaljevanju: pretvorba v HUF):

- (a) povprečje menjalniških tečajev za tujo valuto, ki jih uradno določi madžarska nacionalna banka v obdobju od 16. junija 2014 do 7. novembra 2014, ali
- (b) menjalniški tečaj, ki ga 7. novembra 2014 uradno določi madžarska nacionalna banka.“

18 Člen 15/A navedenega zakona določa:

„1. V postopkih, ki tečejo in so se začeli zaradi ugotovitve ničnosti (ali delne ničnosti) potrošniške posojilne pogodbe oziroma zaradi ugotovitve pravnih posledic ničnosti, je treba določbe tega zakona, ki se nanašajo na pretvorbo v HUF, uporabiti tudi za znesek dolga potrošnika, ki izhaja iz posojilne pogodbe v tuji valuti ali posojilne pogodbe z valutno klavzulo, ki se določi v obračunu, izvedenem v skladu z zakonom [DH 2].

2. Znesek, ki ga potrošnik plača do izdaje sodbe, zniža znesek njegovega dolga, določenega v HUF na referenčni datum za izvedbo obračuna.

3. Če se potrošniška posojilna pogodba razglasi za veljavno, je treba v skladu z določbami tega zakona določiti posebne pogodbene pravice in obveznosti strank, ki izhajajo iz obračuna, izvedenega v skladu z zakonom [DH 2].“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 19 Z. Sziber kot dolžnik in M. Szeder kot sodolžnica sta 7. maja 2008 pri družbi ERSTE Bank sklenila posojilno pogodbo za pridobitev stanovanja, ki je bila izražena v CHF, izplačana in odplačljiva pa v HUF. Zadevna posojilna pogodba je bila knjižena v CHF na podlagi trenutnega menjalnega tečaja, k njej pa je bila priložena pogodba o hipoteki. Ta posojilna pogodba je vsebovala določila o razponu med menjalnim tečajem, ki se je uporabil ob izplačilu posojila, in tistem, ki se uporablja pri odplačevanju tega posojila, torej nakupni in prodajni tečaj, ki ju uporablja družba ERSTE Bank (v nadaljevanju: razpon menjalnega tečaja), in o pravici do enostranske spremembe v korist družbe ERSTE Bank, ki je tej omogočala, da zviša obrestne mere, provizije in stroške (v nadaljevanju: pravica do enostranske spremembe).
- 20 Z. Sziber je v svoji tožbi predložitvenemu sodišču predlagal, naj ugotovi ničnost zadevne posojilne pogodbe, prvič, ker naj bi šlo za nemogoč predmet, saj ne vsebuje niti zneska mesečnih obrokov niti zneska izposojenega kapitala in obresti ter ni mogoče, da se znesek v tuji valuti nakaže na posojilni račun v HUF, drugič, ker naj v tej pogodbi ne bi bila določena vrsta tečaja, ki se uporabi za pretvorbo, in tretjič, ker naj družba ERSTE Bank ne bi izpolnila zahteve po skrbni kreditni analizi v povezavi s solventnostjo posojilojemalca, ki zlasti vključuje valutno tveganje. Poleg tega naj potrošnik ne bi mogel oceniti obsega valutnega tveganja na podlagi nejasnih in nerazumljivih informacij.
- 21 Podredno je Z. Sziber Fővárosi Törvényszék (sodišče v Budimpešti-glavno mesto, Madžarska) predlagal, naj ugotovi ničnost nekaterih pogodbениh določil. Meni, prvič, da določilo iz točke VII.2. posojilne pogodbe ni pošteno, ker potrošnik ni mogel oceniti obsega valutnega tveganja na podlagi nejasnih in nerazumljivih informacij. Drugič, določilo iz točke VIII.13. te pogodbe naj ne bi bilo pošteno, saj se obvestila banke spremenijo v del pogodbe, tako da se krši pogodbeno ravnovesje med strankama, saj se družbi ERSTE Bank podeli pravica, da lahko sprejema dodatke k tej pogodbi. Tretjič, pri točki II.1. zadevne posojilne pogodbe, ki se nanaša na določitev obrokov v skladu s podatki iz obvestila banke, točki III.2. te pogodbe, ki se nanaša na obrestno mero in stopnjo njene variabilnosti, in točki III.3. te pogodbe, ki določa pravico zvišati obrestno mero, naj bi šlo za nepošteno pogoje.

- 22 Predložitveno sodišče je navedlo, da bi moral Z. Sziber svojo tožbo dopolniti ob upoštevanju zlasti člena 37 zakona DH 2, prvič, tako da navede pravno posledico, za katero želi, da nastane po morebitni ugotovitvi ničnosti zadevne posojilne pogodbe, in drugič, tako da dopolni obračun iz člena 38(6) zakona DH 2 in s tem določi zneske, za katere meni, da so bili plačani zaradi morebitnih nepoštenih pogojev, ki niso tisti, ki so že bili upoštevani v okviru tega obračuna, to so pogoji, navedeni v členih 3 in 4 zakona DH 1.
- 23 Predložitveno sodišče sicer navaja, da je Z. Sziber večkrat spremenil svojo tožbo, vendar ni vložil vloge za spremembo tožbe, čeprav ga je to sodišče k temu pozvalo. Navedeno sodišče navaja, da bi bilo zato treba načeloma ustaviti postopek, ne da bi se o sporu meritorno odločalo.
- 24 V odgovor na vprašanje Sodišča pa je predložitveno sodišče navedlo, da postopek pred njim še teče.
- 25 Predložitveno sodišče sprašuje, ali pravo Unije ne nasprotuje določbam zakonov DH 1 in DH 2, na podlagi katerih sta, prvič, določili, in sicer o razponu menjalnega tečaja in o pravici do enostranske spremembe, v večini pogodb, izraženih v tuji valuti, opredeljeni za nepošteni in je finančna institucija zavezana izdelati obračun glede teh določil, in drugič, je potrošnik zavezan navesti pravno posledico, ki jo želi navezati na delno ničnost zadevne posojilne pogodbe ali njeno ničnost v celoti, in kvantitativno opredeliti morebitne nepošteno pogoje, poleg že navedenih določil, medtem ko posojilojemalci, ki so sklenili posojilne pogodbe, ki niso izražene v tuji valuti, niso zavezani predložiti teh pojasnil in kvantitativnih opredelitev.
- 26 Predložitveno sodišče navaja tudi, da lahko zadnjenavedeni posojilojemalci predlagajo uporabo pogosto ugodnejše pravne posledice ničnosti, in sicer vzpostavitev položaja, ki je obstajal pred sklenitvijo zadevne posojilne pogodbe, medtem ko je na podlagi člena 37 zakona DH 2 ta možnost izključena glede posojilnih pogodb, ki spadajo na njegovo področje uporabe.
- 27 V teh okoliščinah je Fővárosi Törvényszék (sodišče v Budimpešti – glavno mesto) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba določbe prava Unije, in sicer člen [169](1) in (2) [PDEU] v povezavi z odstavkom 3 tega člena, člen 38 [Listine], člen 7(1) in (2) [Direktive 93/13] v povezavi s členom 8 iste direktive in uvodno izjavo 47 [Direktive 2008/48] razlagati

tako, da nasprotujejo nacionalni ureditvi, ki določa dodatne zahteve

v škodo tiste stranke v postopku (tožeče ali tožene stranke), ki je med 1. majem 2004 [in] 26. julijem 2014 kot potrošnik sklenila posojilno pogodbo, ki je vsebovala nepošten pogodbeni pogoj, ki je dovoljeval [enostransko zvišanje obresti, stroškov ali provizij], ali ki je vključeval [razpon menjalnega tečaja],

ker se v skladu z navedenimi dodatnimi zahtevami, zato da se lahko pred sodišči učinkovito uveljavljajo pravice, ki izhajajo iz ničnosti navedenih potrošniških pogodb, in zlasti, da sodišče lahko meritorno odloči o zadevi, zahteva predložitev pravdne vloge (zlasti tožba, sprememba tožbe ali ugovor nezakonnosti, uporabljen v zagovor (proti obsodbi potrošnika), ali sprememba tega ugovora, nasprotna tožba ali sprememba te nasprotne tožbe) z obvezno vsebino,

medtem ko druga stranka v drugem postopku, ki ni sklenila posojilne pogodbe kot potrošnik ali ki je v istem obdobju kot potrošnik sklenila posojilno pogodbo, ki se razlikuje od zgoraj navedene pogodbe, ni dolžna predložiti take vloge s predpisano vsebino?

2. Če Sodišče na prvo vprašanje, ki je bolj splošno kot drugo vprašanje, odgovori nikalno ali pritrdilno: ali je treba določbe prava Unije, navedene v prvem vprašanju, razlagati tako, da nasprotujejo temu, da se za stranko v postopku, ki je kot potrošnik sklenila posojilno pogodbo iz prvega vprašanja, uporabljajo te dodatne obvezne zahteve [od (a) do (c)]:

(a) v sodnem postopku je tožba, sprememba tožbe ali ugovor nezakonitosti, uporabljen v zagovor (proti obsodbi potrošnika), ali sprememba tega ugovora, nasprotna tožba tožene stranke ali sprememba te nasprotne tožbe, ki jo mora vložiti stranka v postopku (tožeča ali tožena stranka), ki je kot potrošnik sklenila posojilno pogodbo iz prvega vprašanja, dopustna in se o njej lahko meritorno odloča, le če v navedeni vlogi

stranka v postopku ne predlaga samo, da sodišče ugotovi ničnost celotne potrošniške posojilne pogodbe iz prvega vprašanja ali njenega dela, temveč tudi da določi pravne posledice, ki izhajajo iz ničnosti celotne pogodbe,

medtem ko druga stranka v postopku, ki ni sklenila posojilne pogodbe kot potrošnik ali ki je v istem obdobju kot potrošnik sklenila posojilno pogodbo, ki se razlikuje od zgoraj navedene pogodbe, ni dolžna predložiti take vloge s predpisano vsebino?

(b) v sodnem postopku je tožba, sprememba tožbe ali ugovor nezakonitosti, uporabljen v zagovor (proti obsodbi potrošnika), ali sprememba tega ugovora, nasprotna tožba tožene stranke ali sprememba te nasprotne tožbe, ki jo mora vložiti stranka v postopku (tožeča ali tožena stranka), ki je kot potrošnik sklenila posojilno pogodbo iz prvega vprašanja, dopustna in se o njej lahko meritorno odloča, le če v navedeni vlogi

sodišču ne predlaga samo, da naj ugotovi ničnost celotne potrošniške posojilne pogodbe iz prvega vprašanja, temveč tudi, naj ponovno vzpostavi stanje, kakršno je bilo pred sklenitvijo pogodbe, ki je ena od pravnih posledic ničnosti celotne pogodbe,

medtem ko druga stranka v postopku, ki ni sklenila posojilne pogodbe kot potrošnik ali ki je v istem obdobju kot potrošnik sklenila posojilno pogodbo, ki se razlikuje od zgoraj navedene pogodbe, ni dolžna predložiti take vloge s predpisano vsebino?

(c) v sodnem postopku je tožba, sprememba tožbe ali ugovor nezakonitosti, uporabljen v zagovor (proti obsodbi potrošnika), ali sprememba tega ugovora, nasprotna tožba tožene stranke ali sprememba te nasprotne tožbe, ki jo mora vložiti stranka v postopku (tožeča ali tožena stranka), ki je kot potrošnik sklenila posojilno pogodbo iz prvega vprašanja, dopustna in se o njej lahko meritorno odloča, le če v navedeni vlogi

za obdobje od začetka pogodbenega pravnega razmerja in vložitev tožbe obračun (kot določajo nacionalne določbe), ki je matematično izredno zahteven, ki ga je treba izvesti ob upoštevanju določb o pretvorbi v HUF

in ki mora vsebovati natančne vmesne izračune, razčlenjene tako, da so aritmetično preverljivi, v katerem so navedeni zapadli obroki, ki jih je treba plačati v skladu s pogodbo, zneski, ki jih je tožeča stranka plačala, zapadli zneski, ki jih je treba plačati in ki so določeni ne glede na nično določilo, ter razlika med njimi, in mora biti kot skupni znesek naveden dolg, ki ga mora stranka v postopku, ki je kot potrošnik sklenila posojilno pogodbo iz prvega vprašanja, še plačati finančni instituciji, oziroma morebitno preplačilo,

medtem ko druga stranka v postopku, ki ni sklenila posojilne pogodbe kot potrošnik ali ki je v istem obdobju kot potrošnik sklenila posojilno pogodbo, ki se razlikuje od zgoraj navedene pogodbe, ni dolžna predložiti take vloge s predpisano vsebino?

3. Ali je treba določbe prava Unije, ki so navedene v prvem vprašanju, razlagati tako, da kršitev teh določb zaradi določitve dodatnih zahtev, navedenih zgoraj (v prvem in drugem vprašanju),

hkrati pomeni kršitev členov 20, 21 in 47 Listine [...],

glede na to, da je treba [...] upoštevati tudi, da morajo v skladu s [točko 23 sodbe] Sodišča z dne 5. decembra 2000, *Guimont* (C-448/98, EU:C:2000:663 [...]), in [točko 28 sodbe] z dne 10. maja 2012, *Duomo Gpa* in drugi (od C-357/10 do C-359/10, EU:C:2012:283 [...]), in s [točko 39 sklepa] z dne 3. julija 2014, *Tudoran* (C-92/14, EU:C:2014:2051 [...]) sodišča držav članic uporabiti pravo Unije na področju varstva potrošnikov tudi v položajih, ki niso čezmejni in ki so torej popolnoma notranji, ali pa je treba zgolj zato, ker so posojilne pogodbe, na katere se nanaša prvo vprašanje, ‚posojilne pogodbe z valutno klavzulo‘, šteti, da gre za čezmejno zadevo?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Uvodne ugotovitve

- 28 Uvodoma je treba navesti, da se v postopku v glavni stvari ne uporablja niti Direktiva 2008/48, ki jo je v predložitvenih vprašanjih navedlo predložitveno sodišče, niti Direktiva 87/102, predhodnica prve, ki je glede na informacije, ki so na voljo v spisu, ob upoštevanju okoliščin primera upoštevna *ratione temporis*. V zvezi s tem je treba navesti, prvič, da člen 2(2)(a) prve direktive določa, da se ta direktiva ne uporablja za kreditne pogodbe, zavarovane s hipoteko ali drugim primerljivim poroštvom, ki se običajno uporablja v državi članici za nepremično premoženje, oziroma zavarovane s pravico v zvezi z nepremičnim premoženjem, in drugič, da člen 2(1)(a) druge direktive določa, da se ta direktiva ne uporablja za kreditne pogodbe, ki so namenjene predvsem za nakup ali ohranitev lastninskih pravic na zemljišču ali na obstoječi ali načrtovani zgradbi. Iz predložitvene odločbe je jasno razvidno, da je pogodba, ki je predmet spora o glavni stvari, zavarovana s hipoteko in je bila sklenjena za pridobitev stanovanja.
- 29 Direktiva 93/13 pa se nanaša na nepošteno pogoje v potrošniških pogodbah. Tako je treba predmet spora o glavni stvari ob njegovem upoštevanju razložiti v povezavi s upoštevnimi določbami Listine, zlasti členom 47, ki določa pravico do učinkovitega sodnega varstva.

Prvo in drugo vprašanje

- 30 Predložitveno sodišče s prvim in drugim vprašanjem, ki ju je treba preučiti skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 7 Direktive 93/13 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, v kateri so za tožbe potrošnikov, ki so sklenili posojilne pogodbe, izražene v tuji valuti, ki vsebujejo določilo o razponu menjalnega tečaja in/ali določilo o pravici do enostranske spremembe, določene posebne postopkovne zahteve, kakršne so obravnavane v postopku v glavni stvari.
- 31 Najprej je treba navesti, da člen 6(1) Direktive 93/13 določa, da države članice določijo, da nepošteni pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je njen nadaljnji obstoj mogoč brez nepoštenih pogojev.
- 32 Kar zadeva posledice, ki jih je treba izpeljati iz ugotovitve nepoštenosti določila pogodbe, ki potrošnika veže na prodajalca ali ponudnika, morajo nacionalna sodišča zavrniti le uporabo nepoštenega pogodbenega pogoja, tako da nima zavezujočih učinkov za potrošnika (glej v tem smislu sodbo z dne 21. januarja 2015, *Unicaja Banco* in *Caixabank*, C-482/13, C-484/13, C-485/13 in C-487/13, EU:C:2015:21, točka 28 in navedena sodna praksa). Cilj, ki mu sledi zakonodajalec Unije v okviru Direktive 93/13, je namreč vzpostavitev ravnovesja med pogodbenimi strankami, tako da se načeloma ohrani veljavnost celotne pogodbe, ne pa razveljavitev vseh pogodb z nepoštenimi pogoji (glej v tem smislu sodbo z dne 15. marca 2012, *Pereničová* in *Perenič*, C-453/10, EU:C:2012:144, točka 31).

- 33 Poleg tega je iz člena 7(1) Direktive 93/13 v povezavi z njeno štiriindvajseto uvodno izjavo razvidno, da morajo države članice zagotoviti, da imajo sodišča in upravni organi na voljo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v potrošniških pogodbah, sklenjenih s prodajalcem ali ponudnikom. V zvezi s tem je Sodišče opozorilo na naravo in pomen javnega interesa, na katerem temelji varstvo potrošnikov, ki so v slabšem položaju v primerjavi s prodajalci ali ponudniki (glej v tem smislu sodbo z dne 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo in drugi, C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980, točka 56 in navedena sodna praksa).
- 34 V zvezi s tem je Sodišče zlasti navedlo, da mora taka ugotovitev, čeprav so države članice pristojne, da z nacionalnim pravom določijo podrobna pravila za ugotavljanje nepoštenosti pogodbenega pogoja in za nastop konkretnih pravnih učinkov te ugotovitve, omogočati ponovno vzpostavitev pravnega in dejanskega položaja potrošnika, kot bi bil podan, če ne bi bilo tega nepoštenega pogoja, zlasti z določitvijo pravice do restitucije prednosti, ki jih je prodajalec ali ponudnik neupravičeno pridobil na njegovo škodo (sodba z dne 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo in drugi, C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980, točka 66).
- 35 Sodišče je sicer tako že večkrat in ob upoštevanju zahtev iz člena 6(1) in člena 7(1) Direktive 93/13 ugotovilo, kako mora nacionalno sodišče zagotavljati varstvo pravic, ki jih potrošniki izpeljujejo iz te direktive, vendar še vedno velja, da pravo Unije načeloma ne uvaja harmonizacije postopkov, ki se uporabljajo za preučitev domnevne nepoštenosti pogodbenega pogoja, in ti torej spadajo v notranji pravni red držav članic, vendar le če niso manj ugodni od tistih, ki urejajo podobne položaje v nacionalnem pravu (načelo enakovrednosti), in da se z njimi zagotavlja učinkovito sodno varstvo, kot ga določa člen 47 Listine (glej v tem smislu sodbo z dne 14. aprila 2016, Sales Sinués in Drame Ba, C-381/14 in C-385/14, EU:C:2016:252, točka 32 in navedena sodna praksa).
- 36 Vprašanja predložitvenega sodišča je treba preučiti ob upoštevanju teh načel.
- 37 Prvič, glede preučitve spoštovanja načela enakovrednosti je treba navesti, da se v tem primeru uporabljajo posebna pravila za skupino potrošnikov, ki so s finančno institucijo v nekem obdobju sklenili posojilno pogodbo, izraženo v tuji valuti, ki vsebuje določila iz člena 3(1) in/ali 4(1) zakona DH 1, pri čemer se prvo določilo v skladu s tema določbama šteje za nepošteno in nično, drugo pa je domnevno nepošteno.
- 38 V skladu s členom 37(1) zakona o DH 2 so predlogi, ki jih mora potrošnik vložiti v okviru sodnega postopka, sproženega glede pogodbe, ki vključuje določila iz člena 3(1) in člena 4(1) zakona DH 1, preučeni in jim je vsebinsko ugodeno, le če, prvič, posojilojemalec predlaga tudi, naj se uporabi ničnost kot pravna posledica, drugič, če ta ne predlaga, naj se kot ena od pravnih posledic celotne ničnosti uporabi tista, s katero se ponovno vzpostavi položaj, ki je obstajal pred sklenitvijo zadevne pogodbe, in tretjič, če posojilojemalec predloži obračun z zneski, ki so bili nepošteno zahtevani.
- 39 Po mnenju predložitvenega sodišča se ti trije pogoji ne uporabljajo za tožbe, ki se nanašajo na potrošniške posojilne pogodbe, ki ne vsebujejo določila o razponu menjalnega tečaja ali pravici do enostranske spremembe. Določbi, ki veljata v tem primeru, zlasti člen 239/A(1) prejšnjega civilnega zakonika in člen 6:108 civilnega zakonika, ne zahtevata, naj tožeča stranka navede pravne posledice, ki naj jih nacionalno sodišče naveže na morebitno delno ničnost zadevne posojilne pogodbe ali njeno ničnost v celoti, niti naj svoje trditve kvantitativno opredeli v obliki obračuna, kot se zahteva s spornimi pravili.
- 40 V skladu z nacionalnim pravom mora potrošnik upoštevati posebne zahteve pri sporu, ki je zajet s členom 37 zakona DH 2, da bi bil ta dopusten in da bi lahko pridobil meritorno odločbo, zato je predložitveno sodišče od potrošnika zahtevalo, naj na podlagi te določbe dopolni vlogo. Vendar naj v postopku, ki se uporablja v primerih iz prejšnje točke, za potrošnika ne bi veljale take zahteve.

- 41 V zvezi s tem pa je treba poudariti, da je pri ugotavljanju, ali ta postopka urejata podobna položaja v smislu sodne prakse, navedene v točki 35 te sodbe, le nacionalno sodišče, ki neposredno pozna postopkovna pravila, ki se uporabljajo, pristojno presoditi, ali sta si zadevni pravni sredstvi glede na predmet, podlago in bistvene elemente podobni (glej v tem smislu sodbo z dne 12. februarja 2015, *Baczó in Vizsnyiczai*, C-567/13, EU:C:2015:88, točka 44 in navedena sodna praksa).
- 42 Če je podobnost ugotovljena, je treba v teh okoliščinah preučiti, ali so postopkovna pravila tožb, pri čemer ta pravila temeljijo na Direktivi 93/13, kakršni se obravnavata v postopku v glavni stvari, manj ugodna od postopkovnih pravil tožb, pri čemer ta pravila temeljijo izključno na nacionalnem pravu.
- 43 Kot je generalni pravobranilec v bistvu poudaril v točki 47 sklepnih predlogov, to, da so potrošniku, ki uveljavlja pravice iz prava Unije, naložene dodatne postopkovne zahteve, ne pomeni, da so navedena postopkovna pravila zanj manj ugodna. Okoliščine je treba namreč preučiti ob upoštevanju položaja postopkovnih pravil v celotnem zadevnem postopku, poteka tega postopka in posebnosti teh pravil pred nacionalnimi sodišči (glej v tem smislu sodbo z dne 27. junija 2013, *Agrokonsulting-04*, C-93/12, EU:C:2013:432, točka 38 in navedena sodna praksa).
- 44 V zvezi s tem je iz člena 3(1) in člena 4(1) zakona DH 1 razvidno, da želi madžarski zakonodajalec za nepoštene šteti dve vrsti določil, ki so v večini posojilnih pogodb, ki so izražene v tuji valuti in so sklenjene med potrošnikom in prodajalcem ali ponudnikom, in sicer se ena nanaša na razpon menjalnega tečaja, druga pa vključuje pravico do enostranske spremembe. Glede na pojasnila madžarske vlade finančna institucija izdela obračun, v katerem na podlagi uradnega menjalnega tečaja, ki ga za ustrezno valuto določi nacionalna banka Madžarske, izračuna presežek, ki ga je potrošnik zaradi nepoštenosti teh določil plačal, potrošnik pa ga lahko po potrebi izpodbija.
- 45 Iz spisa, predloženega Sodišču, je razvidno, da je nacionalni zakonodajalec glede na veliko število posojilnih pogodb, izraženih v tuji valuti in sklenjenih s potrošniki na Madžarskem, ki vsebujejo določili, navedeni v prejšnji točki, zlasti s sprejetjem zakona DH 2 nameraval skrajšati in poenostaviti postopek, ki ga je treba uporabiti pred nacionalnimi sodišči. V podobnih zadevah, ki se ne nanašajo na pravice, ki izhajajo iz prava Unije, naj namreč ugotovitev ničnosti enega ali več nepoštenih pogojev ne bi zadostovala za dokončno odločitev o sporu, saj je potreben drug postopek, če potrošnik želi, da nacionalno sodišče določi pravne posledice delne ničnosti zadevne pogodbe ali njene ničnosti v celoti ter zneske, ki so bili domnevno neupravičeno plačani.
- 46 Poleg tega je iz člena 38(6) zakona DH 2 razvidno, da postane obračun, ki ga izdela finančna institucija, dokončen, če ga potrošnik ne izpodbija. Glede na pojasnila madžarske vlade na obravnavi ni potrošnik tisti, ki bi moral izračunati presežek plačila, razen če bi se skliceval na ničnost drugih domnevno nepoštenih pogojev, poleg teh iz tega zakona. V tem primeru bi moral potrošnik določiti znesek, za katerega meni, da ga je neupravičeno plačal zaradi uporabe teh drugih pogojev.
- 47 Taka zahteva, ki je po mnenju madžarske vlade zgolj konkreten odraz splošnega pravila, ki se uporablja v civilnem procesnem pravu in v skladu s katerim mora biti predlog natančen in kvantitativno opredeljen, ni videti manj ugodna od pravil, ki se uporabljajo za podobne tožbe, ki temeljijo na nacionalnem pravu, kar pa mora preveriti nacionalno sodišče.
- 48 V teh okoliščinah postopkovnih zahtev, obravnavanih v postopku v glavni stvari, ob upoštevanju njihovega položaja v sistemu, ki ga je vzpostavil madžarski zakonodajalec, da bi se v razumnem roku uredili številni spori, ki se nanašajo na posojilne pogodbe, ki so izražene v tuji valuti in vsebujejo nepoštene pogoje, načeloma ni mogoče šteti za manj ugodne od tistih, ki se nanašajo na podobne tožbe v zvezi s pravicami, ki izhajajo iz prava Unije. Zato takih zahtev ob pridržku preverjanj, h katerim je pozvano predložitveno sodišče, naj jih opravi, ni mogoče šteti za nezdržljive z načelom enakovrednosti.

- 49 Drugič, glede načela učinkovitega sodnega varstva je treba navesti, da obveznost držav članic, da določijo postopkovna pravila za zagotovitev spoštovanja pravic – ki jih imajo stranke v skladu z Direktivo 93/13 – da se ne uporabljajo nepošteni pogoji, vključuje zahtevo po zagotovitvi učinkovitega sodnega varstva, določenega tudi v členu 47 Listine. To varstvo mora biti zagotovljeno tako pri določitvi sodišč, pristojnih za odločanje o pravnih sredstvih, ki temeljijo na pravu Unije, kot pri opredelitvi postopkovnih pravil v zvezi s temi pravnimi sredstvi (glej v tem smislu sodbo z dne 17. julija 2014, Sánchez Morcillo in Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, točka 35 in navedena sodna praksa).
- 50 Vendar je Sodišče priznalo, da varstvo potrošnika ni absolutno (sodba z dne 26. januarja 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, točka 47). Tako dejstvo, da konkretni postopek vključuje nekatere postopkovne zahteve, ki jih mora potrošnik spoštovati za uveljavitev svojih pravic, ne pomeni, da zaradi tega ni deležen učinkovitega sodnega varstva. Namreč, čeprav se z Direktivo 93/13 zahteva, da v sporih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom zunaj kroga pogodbenih strank pozitivno posreduje nacionalno sodišče, ki odloča o takih sporih, se s spoštovanjem načela učinkovitega sodnega varstva načeloma ne nasprotuje temu, da sodišče, ki odloča o sporu, potrošnika pozove, naj v podporo svojim trditvam predloži nekatere elemente (glej po analogiji sodbo z dne 1. oktobra 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, točka 62).
- 51 Čeprav je res, da mora potrošnik na podlagi postopkovnih pravil, obravnavanih v postopku v glavni stvari, vložiti dodaten napor, še vedno velja, da se s temi pravili v delu, v katerem je njihov namen razbremeniti sodni sistem, zaradi števila zadevnih sporov rešuje izredni položaj in uresničuje splošni interes učinkovitega izvajanja sodne oblasti. Z navedenimi pravili je mogoče prevladati nad posamičnimi interesi (glej v tem smislu sodbo z dne 12. februarja 2015, Baczó in Vizsnyiczai, C-567/13, EU:C:2015:88, točka 51 in navedena sodna praksa), če ne presegajo tistega, kar je potrebno za uresničitev njihovega cilja.
- 52 V obravnavanem primeru ob upoštevanju cilja razbremenitve sodnega sistema pravila, s katerimi je potrošniku naloženo vložiti predlog, ki vključuje znesek in vsaj delni obračun, ki ga je že izdelala zadevna finančna institucija, ter določiti pravno posledico, za katero predlaga, naj jo nacionalno sodišče uporabi, če bi bila zadevna posojilna pogodba oziroma nekatera njena določila nična, niso tako zapletena in ne vsebujejo tako težkih zahtev, da bi nesorazmerno vplivala na pravico do učinkovitega sodnega varstva potrošnika.
- 53 Poleg tega glede vprašanja, ali to, da potrošnik nima možnosti sodišču predlagati, naj naloži vzpostavitev položaja, ki je obstajal pred sklenitvijo zadevne posojilne pogodbe, pri čemer člen 37 zakona DH 2 določa, da je mogoče predlagati ugotovitev neveljavnosti posojilnih pogodb iz zakona DH 1, le če predlaga tudi, naj se pogodba razglasi za veljavno ali da se zanjo razglasi, da učinkuje do dneva razglasitve odločbe nacionalnega sodišča, nasprotuje pravici do učinkovitega sodnega varstva, mora predložitveno sodišče preveriti, ali je mogoče v teh okoliščinah v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 34 te sodbe, šteti, da ugotovitev nepoštenosti pogojev v navedeni pogodbi omogoča vzpostavitev pravnega in dejanskega položaja, v katerem bi potrošnik, če teh nepoštenih pogojev ne bi bilo, zlasti s sklicevanjem na pravico, da se povrnejo korist, ki jih je prodajalec ali ponudnik v škodo potrošnika neupravičeno pridobil na podlagi teh nepoštenih pogojev.
- 54 V zvezi s tem sta družba ERSTE Bank in madžarska vlada na odgovor Sodišča na obravnavi navedli, da lahko potrošnik v posebnem postopku iz člena 37 zakona DH 2 ne samo zahteva, naj se mu vrnejo zneski, ki so bili neupravičeno plačani, ker je finančna institucija uporabila konkretni določili iz členov 3 in 4 DH 1, temveč tudi, naj se odpravijo posledice, ki izhajajo iz uporabe drugih morebitnih nepoštenih pogojev v zvezi z njim. Če je tako ali če za potrošnika obstaja druga postopkovna možnost, ki mu omogoča, da zahteva povračilo zneskov, ki so bili neupravičeno plačani na podlagi drugih pogojev, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče, učinkovitost varstva, ki se ga želi doseči z Direktivo 93/13, ne nasprotuje postopkovnim pravilom, kakršna so obravnavana v postopku v glavni stvari.

55 Ob upoštevanju navedenega je treba na prvo in drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 7 Direktive 93/13 razlagati tako, da načeloma ne nasprotuje nacionalni ureditvi, s katero so za tožbe potrošnikov, ki so sklenili posojilne pogodbe, ki so izražene v tuji valuti in vsebujejo določilo o razponu menjalnega tečaja in/ali določilo o pravici do enostranske spremembe, določene posebne postopkovne zahteve, kakršne so obravnavane v postopku v glavni stvari, če ugotovitev nepoštenosti pogojev, ki so vključeni v tako pogodbo, omogoča vzpostavitev pravnega in dejanskega položaja, v katerem bi bil potrošnik, če teh nepoštenih pogojev ne bi bilo.

Tretje vprašanje

56 Predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba Direktivo 93/13 razlagati tako, da se uporablja tudi za položaje brez čezmejnega elementa.

57 V zvezi s tem je treba spomniti, da se v skladu z ustaljeno sodno prakso določbe Pogodbe DEU na področju prostega pretoka ne uporabljajo za položaj, v katerem so vsi elementi omejeni na samo eno državo članico (glej v tem smislu sodbo z dne 15. novembra 2016, Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, točka 47 in navedena sodna praksa).

58 Vendar se, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 70 sklepnih predlogov, postopek v glavni stvari ne nanaša na določbe pogodb o prostem pretoku, temveč na zakonodajo Unije, s katero se v državah članicah harmonizira določeno pravno področje. Zato se pravila navedene zakonodaje uporabljajo ne glede na to, da gre v postopku v glavni stvari za povsem notranji položaj.

59 Iz tega sledi, da je treba Direktivo 93/13 razlagati tako, da se uporablja tudi v položajih brez čezmejnega elementa.

Stroški

60 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

- Člen 7 Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba razlagati tako, da načeloma ne nasprotuje nacionalni ureditvi, v kateri so za tožbe potrošnikov, ki so sklenili posojilne pogodbe, ki so izražene v tuji valuti in vsebujejo določilo o razponu med menjalnim tečajem, ki se je uporabil ob izplačilu posojila, in tistem, ki se uporablja pri odplačevanju tega posojila, in/ali določilo o pravici do enostranske spremembe, ki posojilodajalcu omogoča zvišanje obrestne mere, provizij in stroškov, določene posebne postopkovne zahteve, kakršne so obravnavane v postopku v glavni stvari, če ugotovitev nepoštenosti pogojev, ki so vključeni v tako pogodbo, omogoča vzpostavitev pravnega in dejanskega položaja, v katerem bi bil potrošnik, če teh nepoštenih pogojev ne bi bilo.**
- Direktivo 93/13 je treba razlagati tako, da se uporablja tudi v položajih brez čezmejnega elementa.**

Podpisi